

Καὶ δὲν θὰ ἔχη ἡ ζωὴ ἀκτῖνα πλέον μίαν !

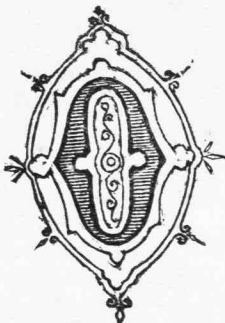
.....
 Τὸ τελευταῖον ἄνθος μου, νεκροὶ μου, ἤδη ρίπτω·
 Τὸν μαῦρόν σας φιλῶ Σταυρόν καὶ τεθλιμμένους κύπτω.
 Ἔτι μικρὸν καὶ ἔρχεται εἰς ἀδελφὸς ἀκόμα,
 Τὸ ῥόκος τῆς πορφύρας Σας εἰς τάνθηρόν σας χῶμα.
 «Καλὴν ἐντάμωσιν!» πολὺ ἀκόμη δὲν θ' ἀργήσω·
 Τὸν ἀδελφόν μου ἔρημον καὶ μόνον δὲν θ' ἀφήσω.

(Κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1886).

Άλλη εἰς Σταυρόν

Ὁ διαπρεπὴς παρ' ἡμῶν οὐκολόγος καὶ Διευθυντὴς νῦν τῶν Μεταλλουργείων τοῦ Λαυρίου κ. Ἀνδρέας Κορδέλλας, μετὰ πολλῆς προθυμίας ἀνταποκριθεὶς εἰς τὴν ἡμετέραν ἰδίαν παράκλησιν, τιμᾷ τὸ πρῶτον ἤδη τὰς στήλας τοῦ παρόντος τόμου τοῦ ἡμετέρου ἔργου διὰ τῆς ἀποτολῆς τοῦ κατωτέρω δημοσιευμένου ὠραιστάτου καὶ ἱκανῶς ἐνδιαφέροντος ἄρθρου. Ἡ Ποικίλη Στοὰ τόσον πολυτίμως τιμωμένη διὰ τῆς διακεκριμένης συνεργασίας τοῦ κ. Ἀ. Κορδέλλα ἐνόμισεν εὐλογον, ὑπηρετοῦσα πρὸ παντός τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς, καὶ διερμηνεύουσα τὴν ἔφασιν παντός Ἑλληνοσ, τιμῶντος τὴν ἀληθῆ ἀξίαν, ἵνα ἐκδηλώσῃ τὴν πρὸς τὸν ἔγκριτον τοῦτον ἐπιστήμονα καὶ συγγραφεὰ ἰδιόζουσαν αὐτῆς τιμὴν, νὰ δημοσιεύσῃ ἱκανῶς ἐπιτυχῆ αὐτοῦ εἰκόνα μετὰ καταλλήλου βιογραφίας.

ΤΟ ΒΕΖΟΥΒΙΟΝ, Η ΠΟΜΠΗΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ

νοὺς τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ τὸ ἀληθὲς ἀεικίνητον τὸ διὰ τῶν γενεῶν μεταδιδόμενον φωσφόρον τὸ οὐπω ὑποταχθὲν εἰς τοὺς νόμους τῆς βαρύτητος. Δὲν πκύει οὗτος τῆς ἀνιχνεύσεως τῶν στοιχείων τῆς φύσεως δι' ὧν ὑπερνικᾷ δι' Ἡρακλείου ὄντως δυνάμειως τὰς ἀνωμαλίας τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, διαπερᾷ τοὺς ὠκεανούς καὶ τὰ ὄρη καὶ τέμνει τὰς ἠπείρους

Διὰ τοῦ ἀτμοῦ μεταφερόμεθα ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς ὕφης, ἵνα ἐν βροχαῖ ἴδωμεν καὶ ἀπολαύσωμεν ὅ,τι ἐφ' ὅ-

ρου ζωῆς ἄλλοτε δὲν ἠδυνάμεθα. Διὰ τοῦ ἀτμοῦ καταβαίνομεν εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς ἵνα ἐκβάλωμεν ἐκ τῶν ταμειυτηρίων τοῦ Πλούτωνος τὰ τῇ ἀνθρωπότητι χρήσιμα μέταλλα. Ἦδη δὲ διὰ τοῦ ἀτμοῦ ἀναβαίνομεν ἀνέτως τὰς δυσβάτους κορυφὰς τῶν ὄρεων ἀφ' ὧν ἀποπτόμεθα τὴν μεγαλοπρεπῆ δημιουργίαν τοῦ Πλάστου, ἣ συλλαμβάνομεν ἐπ' αὐτοφώρῳ οὕτως εἶπεν τὰς ἐν τῷ μυχῷ τοῦ πλανήτου ἐπεξεργαζομένας μυστηριώδεις ἐργασίας τῆς φύσεως.

Τὸ Βεζούβιον (Οὐεσούιον) κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως. Ἀπὸ τῆς ὑψιπετοῦς αὐτοῦ κορυφῆς κειμένης 1200 μ. περίπου ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ἀφορμᾶται καὶ τὰ νῦν παχεῖα καὶ λευκὴ ἀτμοδίη, ἣτις ἀποτελεῖ νεφελώδη ταινίαν ἐκτεινομένην πέραν τοῦ ὀρίζοντος. Ὑπ' αὐτῆς δέ, ἣτοι ἀπὸ τοῦ κρατῆρος κατέρχεται πρὸς τὴν πεδιάδα ὁ ἠφαιστειογενὴς κῶνος τοῦ Βεζούβιου, οὗ τινος ἡ ἐπιφάνεια σύγκειται ἐκ σκωρώδους λάβας καὶ ἀποτόμων προεξεχουσῶν πετρῶν. Τὸ ἀπότομον καὶ ἀνώμαλον τοῦ κῶνου καθίστη δυσχερεστάτην καὶ κοπιώδη τὴν ἀνάβασιν τοῦ ἠφαιστείου, ἐφ' οὗ ἀνερχοῦντο τις στηριζόμενος ὑπὸ ὀρειβάτικῆς βακτηρίας. Τὸ μεγαλοπρεπὲς ἄρα θέαμα τῶν ἠφαιστειῶν ἐνεργειῶν τοῦ Βεζούβιου ἦτο προνόμιον εἰς τοὺς ἔχοντας καλοὺς πνεύμονας καὶ ἰσχυρὰς κνήμας. Ἐκ τοῦ ὠραίου φύλου ὀλίγας μόνον ἔβλεπέ τις ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἠφαιστειῶν ἐνεργειῶν καὶ ταύτας μὲ ἐσθῆτας καὶ ὑποδησμὸν ἰδιόρρυθμον καὶ παρεμφερῆ ταῖς τελειοφοίτοις τῆς Νέας Ὑόρκης, ἀλλὰ καὶ τούτων τὸ ποιητικὸν πρᾶσθημα ἠμυδροῦτο ὑπὸ τῶν ἐμφανιζομένων ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ Ἠφαίστου κυριῶν τῶν φερομένων ἐπὶ φερέτρου βασταζομένου ὑπὸ πληθῆος ὀρειβατικῶν ὁδηγῶν. Ἡ κατάστασις ὅμως αὕτη ἠλλοιώθη, ἡ δὲ διάνοια καὶ τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ἤρεν ἀπάσας τὰς δυσχερεῖας διὰ τοῦ προσφυοῦς σιδηροδρόμου, τοῦ κατασκευασθέντος κατὰ τὸ ἔτος 1881, δι' οὗ ἤνωσαν τὴν βᾶσιν τοῦ κῶνου μετὰ τοῦ κρατῆρος τοῦ Βεζούβιου.

Τὸ Ἠφαίστειον κατέστη ἤδη προσιτὸν ταῖς πᾶσιν. Ἐντὸς λεπτῶν τινῶν τῆς ὥρας ἀναβαίνει τις μετὰ τῶν χειρῶν του ἄνευ κώματος καὶ σκοτοδινάσεως μέχρι τῶν ὀφρῶν τοῦ πηλίου κρατῆρος τοῦ Βεζούβιου, ἀφ' ὧν ἀκινδύνως βλέπει τὰς ἀλλεπαλλήλους μικρὰς ἐκρήξεις, τὴν ἀναβολὴν τοῦ διαπύρου πηλοῦ καὶ τῆς τέφρας, τοὺς βιαίως ἐκπεμπομένους ἀπὸ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς ὑδράτμους, τοὺς μικροὺς ἐκσφενδονιζομένους πεπυρακτωμένους μύδρους καὶ πᾶσαν ἐν γένει ἠφαιστειακὴν ἐνέργειαν. Ὁ Γέρον Βεζούβιος ὡς ἀποκαλοῦσιν αὐτὸν οἱ

ἐγγώριοι κατέστη οὕτω φιλόξενος καὶ φιλευπροσήγορος, αἱ δὲ μικραὶ αὐτοῦ ἐκρήξεις ἄς θεῶνται αἱ νεάνιδες τῆς ἐποχῆς ἡμῶν εἰσι παίγνια παραβλαλλόμεναι πρὸς τὴν κατὰ τὴν ἀφύπνισιν αὐτοῦ φυβερὰν ἔκρηξιν, δι' ἧς καταποντισθεῖσαι εἶχον ἐξαφκνισθῆ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς αἱ ἐν ταῖς ὑπωρεαῖαις αὐτοῦ κείμεναι πόλεις Πομπηία Ἡράκλειον κ.τ.λ. περὶ ὧν θὰ εἴπωμέν τινα συντόμως.

Ἡράκλειον. Ἡ Ἰδρυσις τῆς πόλεως ταύτης ἀφιερωμένης τῷ Ἡρακλεῖ, ἐλληνικῆς δὲ καταγωγῆς, ἀνέρχεται εἰς ἀπωτάτας ἐποχάς. Κειμένη αὕτη ἐν μέσῳ ἀνθηρᾶς βλαστήσεως ἐν ταῖς ὑπωρεαῖαις τοῦ Βεζουβίου ἀπετέλει μίαν τῶν εὐδαιμόνων πόλεων τῆς Καμπανίας ἐξόχως κεκοσμημένην διὰ τῆς καλλιτεχνίας, ἐμψυχουμένην δὲ ὑπὸ τέρψεων καὶ ἀπολαύσεων, δι' ὧν παρείχετο τοῖς προπερχομένοις εὐάρεστος διαμονή, ἣν δὲν ἔλλειψαν νὰ ἀναφέρωσι καὶ οἱ ἐπισκεφθέντες αὐτὴν Στράβων, Πλίνιος καὶ ἄλλοι.

Τὴν εὐδαίμονα καὶ πλουσίαν ταύτην πόλιν κατέκλυσαν, ὡς εἶχε καὶ εὐρίσκετο, παχέα στρώματα τέφρας καὶ χεῖμαρροι ζεόντων ὑδάτων κατελθόντων ἐκ τοῦ κρατῆρος τοῦ Βεζουβίου κατὰ τὴν φοβερὰν αὐτοῦ ἀφύπνισιν καὶ ἔκρηξιν. Ἡ διάβροχος τέφρα ἀπολιθωθείσα μετεβλήθη εἰς ἠφαιστειογενῆ τάφον ἐν ᾧ κεῖται τεθαμμένη ἡ πόλις, ἐφ' ἧς ἀνφοδομήθησαν αἱ νῦν ἀνθηραὶ καὶ ἐμπορικαὶ πόλεις τῆς Ῥετίνης καὶ τοῦ Πόρτιστι. Οὐδεὶς τῶν νέων οἰκητόρων ἐφαντάζετο ὅτι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔκειτο ζῶσα ἀρχαιότης μέλλουσα νὰ διαφωτίσῃ τὴν ἱστορίαν περὶ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ καὶ τοῦ ἐν γένει ἀρχαίου οἰκιακοῦ βίου ἐν ἀπάσαις αὐτοῦ ταῖς λεπτομερεαῖαις.

Μόλις δὲ μετὰ παρέλευσιν πολλῶν αἰῶνων ἀνεκαλύφθησαν, ἐν ἔτει 1713, τὰ πρῶτα ἔχνη τοῦ εἰς λήθην περιελθόντος Ἡρακλείου, καὶ τοῦτο συνέβη τυχαίως διὰ φρέατος ὀρυχθέντος ὑπὸ τινος ἀρτοποιοῦ.

Τὸ φρέαρ τοῦτο, ὅπερ ὑπάρχει καὶ τὰ νῦν, ὠρύχθη ἐν μέσῳ τοῦ θεάτρου, ὅπερ κεῖται 26 μέτρα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Ῥετίνης.

Αἱ ἐνεργηθεῖσαι ἔκτοτε ἐκ διαλειμμάτων ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τὴν γῆν, δι' ὧν πολλὰ καλλιτεχνήματα τοῦ ἀρχαίου κόσμου εὐρέθησαν κοσμοῦντα τὰς πλουσίας αἰθούσας τοῦ μουσείου τῆς Νεαπόλεως καὶ ἰδίως τὴν αἰθούσαν τῶν ὀρειχάλκων, εἰσὶν οὐ μόνον δυσχερεῖς, ἀλλὰ καὶ λίαν δαπανηραὶ. Τὰ δι' αὐτῶν σχηματιζόμενα εὐρέα ὑπόγεια ὀρύγματα δέον νὰ ὑποστηρίζωνται καλῶς διὰ στύλων λιθοκτίστων (ὄρμων) πρὸς ἀποφυγὴν καταπτώσεων τῶν κατοικιῶν τῆς ὑπερκειμένης πόλεως. Τὸ Ἡράκλειον, καίτοι πόλις οὔσα καλλιτεχνικωτέρα τῆς Πομπηίας,

φαίνεται τούτου ἕνεκα νὰ μένη καταδεδικασμένη ἔσαι, ἢ τοῦλάχισον τὸ μέγιστον αὐτῆς μέρος, τεθαμμένη ἐν τῇ ἀπολελιθωμένῃ τέφρᾳ.

Αἱ τοιχογραφίαι τοῦ Ἡρακλείου καὶ τὰ ἐκ μαρμάρου ἀγάλματα εἰσι τελειοτέρας τέχνης τῶν τῆς Πομπηίας ἐξαχθέντων, τὰ δὲ ἐξ ὀρειχάλκου ἀγάλματα καὶ τὰ ποικίλα μικρὰ καλλιτεχνήματα καὶ οἰκιακὰ σκευὴ διατηρήθησαν κάλλιον τῶν τῆς Πομπηίας. Ταῦτα μὲν εὐρισκόμενα ἐντὸς πορώδους κισσῆρεως, δι' ἧς εἰσεχώρουν οἱ ἕστοι καὶ ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ ὀξειδιωθέντα περιεβλήθησαν ὑπὸ ὑποκυάνου χρώματος, ἐκεῖνα δὲ τοῦ Ἡρακλείου φυλαττόμενα ἐντὸς συμπαγοῦς τέφρας περιεβλήθησαν ὑπὸ χροιαῶς ὑποπρασίνου διαφυλαξάσης τὴν πρὸς τὰ ἔσω ὀξειδίωσιν.

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Ἡρακλείου εἶνε συνήθως σύντομος. Πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ὑπὸ τὴν γῆν θεάτρου καταβαίνει τις διὰ κλίμακος ἐχούσης 100 περίπου βαθμίδας, λελαξευμένης ἐν τῇ τέφρᾳ καὶ ἀγούσης εἰς λαθυρινθοειδῆ καὶ κάθυγρα ὀρύγματα ὑποβασταζόμενα ὑπὸ λιθοκτίστων στύλων καὶ φωτιζόμενα ἀμυδρῶς ὑπὸ τῆς μικρᾶς λυχνίας τοῦ ὀδηγοῦ. Ἐν τοῖς ἀτελέσι τούτοις ὀρύγμασι δὲν δύναται τις νὰ ἴδῃ τὸ σύνολον τοῦ θεάτρου, ὡς τοῦτο παρίσταται ἐν τῷ μικρῷ προτύπῳ τῷ ἐκτεθειμένῳ ἐν τῷ μουσεῖῳ. Τὸ θεάτρον ἦτον ἡμικυκλικόν, εἶχεν ὀκτῶ σειρὰς καθισμάτων ἐχόντων 0,88 πλάτος καὶ 0,22 ὕψος, ἡ δὲ χωρητικότης αὐτοῦ ἦτο διὰ πολλὰς χιλιάδας θεατῶν. Ἡ μεγαλοπρεπὴς αὐτοῦ σκηνὴ ἔχει 125 ποδῶν διάμετρον, ἐπὶ δὲ τῶν ἄκρων αὐτῆς ἴσαντο ἐπὶ βάθρων τὰ ἐξ ὀρειχάλκου ἐπίχρυσα ἀγάλματα τοῦ Βάλθου καὶ τοῦ Πούλχρου ὑπάτου καὶ στρατηγοῦ τῶν Ἡρακλειωτῶν.

Καὶ ἄλλα πολλὰ εὐρέθησαν καλλιτεχνήματα ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις, ἐν αἷς καὶ τι ἀγαλμα τοῦ Βάκχου, δι' ὃ κατ' ἀρχὰς τὸ θεάτρον τοῦτο ὠνομάσθη ναὸς τοῦ Βάκχου.

Ὅπισθεν τῆς σκηνῆς συγκοινωνεῖ ἡ ἀγορὰ σχηματιζομένη ὑπὸ παστάδος ἐκ 34 δωρικῶν κιόνων κεχρισμένων διὰ μαρμαροκοινίας.

Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ θεάτρου ἀνερχόμενός τις ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας καὶ πορευόμενος ἑκατοστυίας τινὰς βημάτων ἐπὶ τῶν ὁδῶν τῆς Ῥετίνης φθάνει εἰς τὸ ἀνασκαφὲν μέρος τοῦ Ἡρακλείου, ὅπερ κεῖται ἀποκεκαλυμμένον ἐν ὑπαίθρῳ εἰς βάθος 6-7 μέτρων ὑπὸ τὴν ἐπιφανείαν τῆς Ῥετίνης. Ἐν τῇ κοιλότητι ταύτῃ φαίνονται ὁδοὶ κανονικαὶ λιθόστρωτοι δι' ἠφικισταιογενοῦς λάθας τοῦ Βεζουβίου, πεζοδρόμια στενά, ἐρείπια ποικίλων κτιρίων, ὧν οἱ ἐπισκευασθέντες τοῖχοι κοσμοῦνται διὰ τοιχογραφιῶν, τὰ δὲ δάπεδα αὐτῶν διὰ μαρμάρων ἢ

ποικίλων ψηφολογημάτων· ἐν ἐνὶ δὲ λόγῳ ἐνταῦθα εὐρίσκει τις ἔμπροσθεν ἀξιόλογον παρχλληλισμὸν τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νεωτέρου κόσμου, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἔχει τὴν Ῥετίνην καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ ζωηρῶς κινουμένους κατοίκους, τοὺς βιομηχάνους τῶν ἀλευροσωλῆνων καὶ ἀκούει τὸν συριγμὸν τῶν ἄτραμαξῶν καὶ τὸν κρότον τῶν ἵπποσιδηροδρόμων, ἀφ' ἐτέρου δὲ βλέπει νεκρόπολιν κομψήν, μικρὰν καὶ κανονικὴν, ἣτις μόνον τὴν ζωὴν στερεῖται. Ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ κτιρίων διακρίνεται ἡ οἰκία τοῦ Ἄργου, οὕτω ἐπικληθεῖσα ἔκ τινος ἐν αὐτῇ τοιχογραφήματος, παριστῶντος τὴν νύμφην Ἴω καὶ τὸν ποιμένα Ἄργον, ἡ οἰκία τοῦ Ἀριστείδου καὶ ἡ βιβλιοθήκη σοφοῦ Ῥωμαίου, ἐν ἣ εὐρέθησαν οἱ ἀπειροπληθεῖς πάπυροι, οἵτινες εὐρίσκονται ἐκτεθειμένοι μετὰ τῶν ἄλλων καλλιτεχνημάτων, τοιχογραφιῶν, ψηφολογημάτων καὶ ἀγαλμάτων ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Νεαπόλεως.

Πομπηία. Ἡ Πομπηία ἀπετέλει ὡσαύτως μίαν τῶν εὐδαιμόνων πόλεων τῆς Καμπανίας, ἣτις ἔπαθε πλειότερον τῶν ἄλλων ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ τῆς 5 φεβρουαρίου τοῦ 63 μ. Χ.

Τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ παθόντων κτιρίων, τῆς ἀγορᾶς, τῶν ναῶν, τῶν θεάτρων καὶ τῶν κατοικιῶν εἶχον ἐπιχειρήσει μετὰ πλείστης ὄσης δραστηριότητος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μετὰ τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ἀρχαίας αὐτῶν πολυτελείας. Ἡ ἀνοικοδόμησις αὕτη μετέλλαξε τὸν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς ἀρχαϊκὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν ἐλληνικὴν ἐπίδρασιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ νέα αὕτη πόλις πρὶν ἢ ὀλοσχερῶς ἀποπερατωθῆ ἔμελλε μετὰ δεκαεξ ἔτη ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς παθημάτων νὰ ὑποστῇ νέαν καταστροφὴν ἢ μᾶλλον νὰ ταφῇ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ὑπὸ παχέων στρωμάτων κισσήρεως, ἣν εἶχεν ἐξεμέσει τὸ ἐκτραγὲν Βεζούδιον. Ἐνιαχοῦ μετὰ τῆς κισσήρεως εὐρίσκονται τέφρα καὶ μικρὰ τεμάχια λάθας πωρώδους, ἅτινα ἐξεσφενδονίζοντο ἐν εἶδει μύδρων ὑπὸ τοῦ ἠφαιστείου.

Ἡ Πομπηία εἶχε 15,000 κατοίκους, ἐξ ὧν τὸ ἕν δέκατον συναπώλετο κατὰ τὴν φοβερὰν καταστροφὴν, ὡσπερ εἰκάζεται ἐκ τῶν ὑπολογισμῶν τῶν γενομένων ἐξ ἀναλογίας τῶν εὐρεθέντων ἄχρι τοῦδε σκελετῶν ἐπὶ τῆς ἀνασκαφείσης ἐπιφανείας τῆς ἀποτελούσης τὸ ἡμισυ περίπου τῆς πόλεως.

Ἡ Πομπηία ἀνεκαλύφθη ἐν ἔτει 1737 εἰς βάθος 5—8 μέτρων, ἐπὶ δὲ Καρόλου τοῦ Γ' τῆς Ἰσπανίας βασιλείας τῆς Νεαπόλεως ἐν ἔτει 1748 ἐγένοντο αἱ πρώται ἀνασκαφαί, αἵτινες διακοπεῖσαι ἐπανελήφθησαν ἐκ διαλειμμάτων. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1860 ἦτοι τῆς μεταπολιτεῦ-

σεως ἐξακολουθοῦσιν αὐταὶ μεθοδικῶς, μεταφερομένης τῆς κισσήρεως διὰ σιδηροδρόμου ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ γερουσιαστοῦ Ἰωσήφ Φιορέλλη, ὅστις διὰ τῆς καταλλήλου ταξινομήσεως, τῆς ἐκμαγαείας τῶν διαφόρων εὐρημάτων καὶ τῆς καλῆς συντηρήσεως καὶ ἐπισκευῆς τῶν διαφόρων κτιρίων ἀνέστησεν οὕτως εἰπεῖν τὴν νεκρόπολιν ταύτην. Ἐπὶ τὰ ἔχνη τῆς εὐτυχοῦς αὐτοῦ διευθύνσεως βαίνει καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ νῦν διευθύνοντος τὰς ἀνασκαφὰς ἀρχιτέκτονος κ. Μιχαὴλ Ruggiero.

Ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Νεαπόλεως καὶ ἐν τῷ τῆς Πομπηίας τῷ ἀνεγερθέντι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν βλέπει τις οὐ μόνον παντοειδῆ ἀντικείμενα οἰκιακῆς χρήσεως καὶ ποικίλα ἐδώδιμα, ἀλλὰ καὶ γύψινα ἐκμαγεῖα παριστῶντα ζῶα καὶ ἀνθρώπους οἵτινες εἶχον ὑπὸ τῆς τέφρας τοῦ Βεζουβίου καταπλακωθῆ ἔν τε ταῖς ὁδοῖς καὶ τοῖς κτιρίοις.

Ὅτε οἱ κάτοικοι τῆς Πομπηίας εἶδον τὴν ἐκ τοῦ Βεζουβίου ἀναπεμπομένην μέλαιναν καὶ φοβερὰν στήλην καπνοῦ ἔδραμον εἰς τὰς ὁδοὺς πρὸς διάσωσιν αὐτῶν, ἄλλοι δὲ κατῆλθον ἐν τοῖς ὑπογείοις ὡς ἐν τῇ καλουμένῃ οἰκίᾳ τοῦ Διομήδους, ἀλλ' ἀφ' ἐνὸς μὲν οἱ διαρκεῖς σεισμοὶ δι' ὧν πολλὰ τῶν κτιρίων κατέπιπτον, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ ἐκ τοῦ ἐδάφους ἐκλυόμενα βαρέα ἀέρια τοῦ ὄξυάνθρακος καὶ τοῦ ὑδροθειωμένου ἀερίου ἐπέφεραν εἰς αὐτοὺς τὸν διὰ τῆς ἀσφυξίας θάνατον.

Ἡ ἀναφυσωμένη κίσσηρις ἥτις ἐν εἶδει βροχῆς ἐπιπτεν ἐφ' ὅλης τῆς ἀκτῆς μέχρι τῶν Σταβιῶν καὶ τοῦ Ἀθηναίου ἀκρωτηρίου δὲν ἦτον ἐκπεπυρωμένη, ὁ δὲ ὄγκος αὐτῆς δὲν ἦτο τοιοῦτος ὥστε νὰ ἐπιφέρῃ τὸν θάνατον. Τὰ ξύλινα ἀντικείμενα τῶν θυρῶν, τῶν παραθυρίδων, στεγῶν κτλ. δὲν προσεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ πυρός, ἐμελάνθησαν ὅμως ταῦτα καὶ ἠλλοιώθησαν διὰ τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ὑγρασίας, δὲν εὐρίσκονται ὅμως ἀπνηθρακωμένα, ἀλλ' οὐδ' εἰς τέφραν μεταβεβλημένα ὡς τὰ τοῦ Ἡρακλείου, ὡσαύτως δὲ δὲν προσεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ πυρός καὶ τὰ ἐκ μολύβδου ἀντικείμενα, τὰ δὲ ἰδιωτικὰ ὑδραγωγεῖα, δι' ὧν διωχετεύετο τὸ ὕδωρ εἰς τοὺς πίδακας τῶν κήπων, εἰς τὰς οἰκίας καὶ εἰς τὰ λουτρά, διατηροῦνται καὶ τὰ νῦν τοσοῦτον καλῶς ὡσεὶ νὰ ἐλειτούργουν ἔτι.

Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς εὐρέθησαν σκελετοὶ ὅτε μὲν ὑπὸ κίονας καὶ τοίχους τῶν κτιρίων, ὅτε δὲ ἐν ταῖς ὁδοῖς. Παρ' αὐτοῖς εὐρέθησαν πολύτιμα ἀντικείμενα ἅτινα κατὰ τὴν φυγὴν ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν οἱ ἔντρομοι Πομπηιανοὶ πρὸς διάσωσιν, ὡσαύτως δὲ εὐρέθησαν καὶ λυχνίαι δι' ὧν ἐφωτίζοντο οὗτοι ἐν τῷ κατὰ τὴν ἔκρηξιν ἐπικρατοῦντι σκότει.

"Όσα τῶν θυμάτων μετὰ τὸν ἐπελθόντα θάνατον καὶ ἰδίως τὸν δι' ἀσφυξίας ἐκαλύφθησαν δι' ἠφαιστείου τέφρας λεπτοκόκκου καὶ διαβρόχου, ἥτις κατέπιπτεν ἐκ διαλειμμάτων, ταῦτα ἐνετυπώθησαν ἐν αὐτῇ μετὰ τοσαύτης λεπτότητος καὶ λεπτομερείας ὥσει ἂν εἶχε κατασκευάσει αὐτὰ γλύπτης ἐκ γύψου. Καθὼς τὰ προκατακλισμαῖα ζῶα καὶ τὰ παντοειδῆ φυτὰ διέσωσαν τὴν μορφήν αὐτῶν ἐντὸς πηλῶδους φυράματος τῶν ζωολογικῶν διαπλάσεων, οὕτω καὶ τῶν ἀτυχῶν Πομπηϊανῶν διειρηθῆν ἐντὸς τῆς ἠφαιστείου τέφρας οὐ μόνον τὸ παράστημα καὶ ὁ τύπος τῆς ὄψεως, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ τὰ μάλιστα λεπτομερεῖς μορφασμοὶ οὓς εἶχον ὅτε ἐξέπνεον. Ἡ φύσις ἐνετυπώθη ζωηρῶς μετὰ ἀγωνίας καὶ θανάτου. Καὶ αὐτὰ τὰ λεπτὰ ὑφάσματα τῶν ἐσθῆτων ἐνετυπώθησαν ὡσαύτως ἐν τῇ τέφρᾳ πρὶν φθαρῆ τὸ σῶμα διὰ τῆς ὑγρασίας καὶ σχηματισθῆ ἐκ τῆς ἐξαφανίσεως αὐτοῦ κοιλότης ἀποτελέσασα τὸν τύπον. Αἱ κατ' ἐποχὰς εὐρισκόμεναι κοιλότητες κατεστρέφοντο ὑπὸ τῶν ἐργατῶν. Ἐν ἔτει ὅμως 1863 παρευρεθῆς ὁ διευθυντὴς τῶν ἀνασκαφῶν κ. Φιορέλλης ἐνώπιον τοιαύτης κοιλότητος καὶ ἐμπνευσθεὶς ἀκαριαίως ὑπὸ ἰδέας τοσοῦτον ἀπλῆς ὅσον καὶ μεγαλοφυοῦς διέταξε νὰ πληρώσωσιν αὐτὴν διὰ φυράματος ἐκ γύψου. Ὅποια δὲ ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ πάντων ὅτε μετὰ τὴν στερεοποίησιν τοῦ γύψου καὶ τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ ἐκ τέφρας περιβλήματος ἐνεφανίσθησαν τὰ ἐκμαγεῖα τεσσάρων πτωμάτων ἀνδρός, γυναικὸς καὶ δύο νεανίδων τοσοῦτον κανονικὰ καὶ ἀκέραια ὥσει ἂν ἐγένοντο ἐξ ἀποτυπώσεως ἀγαλαμάτων. Τῇ ἀπροδοκίῳ ταύτῃ καὶ ἐπιτυχεῖ μεθόδῳ χρῶνται καὶ τὰ νῦν πρὸς ἀνατύπωσιν ποικίλων ἀντικειμένων καὶ ἄλλων πτωμάτων, ἐν οἷς διακρίνεται ἐν τῷ μουσεῖῳ τὸ ὑπὸ ὑάλινον κιβώτιον φυλαττόμενον ἐκμαγεῖον νέας γυναικὸς, ἥτις εὐρέθη πρηνῆς ἐκτείνουσα τὴν χεῖρα πρὸς βοήθειαν. Ἐὰν οἱ προκατόχοι τοῦ κ. Φιορέλλης εἶχον συλλάβει τὴν αὐτὴν ἰδέαν, ἐξερευνῶντες τὰς κοιλότητας καὶ πληροῦντες αὐτὰς διὰ γύψου, θὰ κτηρητίζετο ἀληθὲς ἀνθρωπολογικὸν μουσεῖον, ὅπερ θ' ἀπεκάλυπτε πολλὰ περὶ τε τῆς φυλῆς τῆς καλλονῆς, τῶν ἐθῶν καὶ τῆς τύχης ἐν γένει τῶν κατοίκων τῆς Πομπηίας.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΟΡΔΕΛΛΑΣ